

Voor verbieden koop je niets, zoek het debat op.

(De Volkskrant, 4 maart 2009 (opinie))

Het komt niet vaak voor dat een opmerking van een politicus in een [Volkskrant-interview](#) beloond wordt met een essaybundel van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.

Deze genereuze en totaal niet-objectieve interpretatie van de totstandkoming van de bundel *Polarisatie: bedreigend en verrijkend* is uiteraard geheel voor mijn rekening, maar doet niets af aan het feit dat het debat dat daarin van pagina tot pagina woedt me heel herkenbaar voorkomt. Al is het maar omdat polarisatie zo verschillend wordt gewaardeerd (zie ook het Betoog, 28 februari).

Negatief

Wie polarisatie omschrijft als het tegen elkaar opzetten van bevolkingsgroepen, zal haar negatief waarderen. Wie polarisatie omschrijft als het voeren van een debat op het scherpst van de snede zal haar veel positiever waarderen. Een verschijnsel dat ik herkende in de reacties op mijn interview, met name vanuit linkse hoek. Polarisatie werd gezien als iets van Wilders en dus fout.

Net zoals trots iets is van Verdonk en dus minstens zo fout. Jammerlijk, onverstandig, onnodig maar vooral heel defensief en daarmee links onwaardig.

Mij gaat het vooral om de waardering van het vrije debat als vehikel van maatschappelijke vooruitgang.

Helder

Maar die vooruitgang komt er alleen maar als eerst de keuzes helder zijn, en de tegenstellingen. Dat kan pijn doen, dat kan als krenkend of bedreigend worden ervaren en ja, het kan ook misbruikt worden om hele groepen burgers verdacht te maken en in de hoek te zetten. Toch lijkt het mij verkeerd om die scherpte dan maar te vermijden.

Zeker van politici mag verwacht worden dat ze heldere keuzes aan burgers voorleggen, dat ze de tegenstellingen niet mijden, dat duidelijk is waar ze voor staan. In een tijd waarin politici die met beleid de wereld willen veranderen steeds meer gedrukt worden op de harde werkelijkheid van smalle marges, is het des te belangrijker dat dan ten minste duidelijk is waar ze voor staan. Natuurlijk mag van die politici verwacht worden dat ze niet blijven hangen in tegenstellingen, maar uiteindelijk zoeken naar consensus.

Versluieren

Maar wie met consensus een debat in gaat, heeft geen debat, versluiert de keuzes, laat niet zien waar hij staat. Met consensus ga je een debat niet in, met consensus kom je er uit.

Dit geldt a fortiori in het integratiedebat.

Ben ik bang voor een tsunami van niet-handenschudders in de buurten en wijken?

Nee, natuurlijk niet!

Juist daar is het noodzakelijk positie te bepalen. Juist daar spelen zaken die niet met beleid, wet of regel te regelen zijn. Juist daar is het morele standpunt over concrete maatschappelijke fenomenen vaak belangrijker dan de vraag hoe groot het fenomeen nu feitelijk is. Ben ik bang voor een tsunami van niet-handenschudders in de buurten en wijken? Nee, natuurlijk niet.

Vertrouwen

Maar hoe we met die paar gevallen die we kennen omgaan, zegt wel iets over hoe we aankijken tegen de vrijheid van godsdienst, de gelijke behandeling van mannen en vrouwen, onderlinge omgangsvormen, de publieke ruimte. Allemaal waarde-geladen onderwerpen waar politici positie moeten kiezen. En waar vervolgens vertrouwen – wel of niet – op gebaseerd wordt.

Cynisch

De vrije samenleving lijdt al jaren – cynisch genoeg onder invloed van met name (ex-)liberalen – onder een enorme verarming in het debat over integratie: verbieden als het niet aanstaat en tolereren als het niet verboden wordt. Die schrale dichotomie wil ik doorbreken met mijn pleidooi voor debat en confrontatie. Er is van alles (van eerwraak tot vrouwenbesnijdenis) wat je ongeacht cultuur of religie gewoon moet verbieden.

En er is ook van alles (van hoofddoek tot suikerfeest) wat je gewoon moet tolereren. Maar de bekendste debatten van deze tijd (van boerka tot handenschudden) zijn met deze twee strategieën niet op te lossen. Dan is een derde strategie nodig, niet verbieden maar wel het debat opzoeken, kernwaarden verdedigen, confronteren. In debat, dialoog, opvoeding en onderwijs.

Effectiever

Zo veel moeilijker dan beleid, wet of regel. Zo veel moeilijker dan je gezicht afdraaien. Maar uiteindelijk ook zo veel effectiever.

Conflict is een noodzakelijke fase waar een samenleving die mensen met andere culturen begroet, doorheen gaat. Emancipatie kent altijd fasen van conflict en confrontatie. Dat zouden juist sociaal-democraten moeten weten. Maar wil zo'n confrontatiestrategie effectief zijn, dan moet wel één voorwaarde vervuld worden: het moet veilig zijn.

Compromisloos

Omdat de vrijheid van meningsuiting compromisloos binnen de grenzen van wet en grondwet wordt verdedigd. Omdat de neiging tot zelfcensuur wordt ontmoedigd en veroordeeld. Omdat de rechten van minderheden om binnen de grenzen van de wet onwenselijke opvattingen te hebben, onwenselijke meningen uit te spreken en soms ook onwenselijke dingen te doen, onvoorwaardelijk verdedigd worden.

Niet om het er dan bij te laten. Maar omdat alleen in zo'n veilige omgeving het vrije debat niet als bedreigend, maar als verrijkend zal worden ervaren. En daar was en is het mij om te doen.

Dit is een korte versie van de rede die Wouter Bos dinsdag hield bij de presentatie van de RMO-bundel Polarisatie: bedreigend en verrijkend.